

подальших напрямів дослідження відносимо узагальнення отриманих експериментальних даних та дослідження особливостей окремих спеціальностей.

Список використаних джерел:

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы : учеб.-метод. пособие. Москва, 1980. 368 с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Вінниця, 2008. 278 с.
3. Дахин А. Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и неопределённость. *Стандарты и мониторинг*. 2002. №4. С. 22–26.
4. Краевский В. В. Воспитание или образование. *Педагогика*. 2001. №3. С. 6-17.
5. Наливайко О.Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки : дис ... канд. пед. наук. 13.00.04. Вінниця, 2016. 382 с.
6. Сірак І. П, Формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 296 с.
7. Тимофієва М. П. Психологічна концепція професійного становлення та самореалізація особистості у вищому медичному закладі : http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Pedagogica/75369.doc.htm.
8. Якина Л. Н. Уровневая модель интеграции содержания дисциплин гуманитарно-эстетического цикла в преподавании МХК. *Педагогическое образование в России*. 2012. № 4. с.106-111.

DOI: 10.31652/2412-1142-2018-50-346-349

УДК 316.64

Пінаєва О.Ю., Пінаєв Б.О., Вінниця, Україна
olga@molfar.org

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Підготовка студентів з соціальної роботи спрямована на широку і дієву практичну підготовку фахівців. Студенти мають застосовувати одержані знання на практиці. Сьогоднішнє навчання студентів необхідно проводити з використанням різних засобів реабілітації, що вирізняє підготовку соціальних працівників з-поміж інших педагогічних спеціальностей. Таких студентів слід залучати до практичних завдань, які наближені до реального життя. Проведення заходів і майстер-класів, арт-терапії з людьми, які потребують реабілітації, залучення студентів до спільних проектів спрямовані на реабілітацію родини захисника України. Потребує змін спеціальна і практична підготовка майбутніх фахівців з профільних дисциплін відповідно до сучасних вимог до діяльності соціальних працівників у реабілітаційних центрах з акцентом на формування в студентів спеціальних знань, умінь і навичок, які є незалежними від змісту, який постійно змінюється.

Ключові слова: підготовка соціальних працівників, реабілітація ветерана, соціальна адаптація родини захисника України.

PREPARATION OF FUTURE SOCIAL WORKERS IN MODERN CONDITIONS

Annotation. Preparation of students for social work is regulated by wide and effective practical training of specialists. Students should apply the knowledge gained in practice. Today's students' training should be conducted with the use of different means of rehabilitation, which distinguishes this training of social workers from other students of pedagogical specialties. Such students should be attracted to practical tasks that are close to real life. Conducting events and master classes, art therapy with people who need rehab. Involvement of students in joint projects aimed at rehabilitation of the defender's family in Ukraine. It will be necessary to develop special and correct training of future specialists in specialized disciplines in the modern requirements of social workers in rehabilitation centers, focusing on the formation of students with special knowledge, skills and skills that are independent of constantly changing content. Experience points to the importance of preparing a social worker - a patriot who understands the life of the Ukrainian people in all its manifestations: traditions and customs. The war breaks human consciousness, the veteran begins to understand the value of life, begins to respect the family and friends more, the days spent, simple family moments. And all this should be understood and accepted by future social specialists who will work with veterans in rehab

centers and during any other activity in peaceful life.

Key words: *preparation of social workers, veteran rehabilitation, social adaptation of the defender's family in Ukraine.*

Постановка проблеми. Повернення із зони конфліктів ветерана – складний психологічний крок до мирного життя. Своєрідність соціальної ситуації в діяльності людини, в нашому випадку захисника України, ветерана або інваліда, залежить від входження його в нову систему відносин і опанування нових соціальних функцій. Формується нова позиція людини, але найголовнішою зміною в даній ситуації є опанування і засвоєння якостей. І тому дуже важливим є те, щоб найближче оточення людини було позитивно спрямоване та характеризувалося сприятливою атмосферою, тому що зміна у соціальній ситуації захисника відіграє важливу роль у подальшому його становленні та засвоєнні нових змін.

Мета статті. Розкрити шляхи підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з демобілізованими учасниками локальних війн.

Виклад основного матеріалу. Соціальна адаптація захисника України до мирного життя значною мірою залежить від сім'ї та власної соціальної активності, спрямованості на засвоєння нових зразків поведінки та цінностей. Це дає змогу людині включитися до громадської діяльності, за допомогою якої розширюється сфера світосприйняття.

Провідною діяльністю для ветерана виступає міжособистісне спілкування, але потреба спілкуватися з старшими за званням менш актуальна порівняно зі спілкуванням із побратимами. Воно характеризується такими особливостями: прагнення до власного самовизначення у колі побратимів, повага, розуміння. У товаристві військовослужбовців захисник відчуває себе більш захищеним та зрозумілим. Тут створюється власна система відносин, яка ґрунтується на вимогах та правилах поведінки групи. Групи побратимів стійкі, з різними інтересами, але в них цінується те, щоб кожен дотримувався встановлених у групі норм і правил [1, с. 215].

Наша ненька - Україна полита потом і кров'ю сотень поколінь, наших працелюбних і героїчних предків. Ми шануємо справжніх чоловіків, всіх, хто причетний до цього високого звання, звання єдиного для всіх: від вкритих сивиною і увінчаних нагородами фронтовиків до молоді, яка лише нещодавно одягла військову форму. І цього зв'язку не порушать навіть найбільші зміни в сучасному світі.

Ми були і є свідками радикальних змін, які відбуваються в Україні і в усьому світі. В інших вимірах живе й наше суспільство. Але не можна забувати, відкидати все те, що цьому передувало. Священною є пам'ять про нашу перемогу і про тих, хто її виборював і заплатив найдорожчу ціну – віддав власне життя. Ми взяли за зброю, щоб боротися за свій рідний край, як колись боролися наші прадіди і гетьмани. І ми по їхніх слідах склали присягу, що будемо боротися до загибелі, доки наші серця будуть битися, доки в наших жилах кров текти буде, за права українського народу. Ми маємо право жити так, як живуть всі народи світу. Ми хочемо, щоб наші онуки і правнуки знали славу історії України, щоб знали, за що загинули діди і прадіди на полях – за те, що любили свій рідний край. Немає кращої любові, як любити свій край, і немає кращої смерті, як віддати життя за рідну землю!

Більше 50 тисяч захисників України пройшли через війну на Сході. Більш ніж п'ять тисяч загинули і вже ніколи не повернуться до рідної домівки – вони стали янголами-охоронцями України. Тисячі молодих воїнів, повертаючись додому, відчувають себе відповідальними за майбутнє виховання дітей України.

Ці люди пережили те, що більшості їх ровесникам не довелося пережити. Вони знають, як свистять кулі, коли прицільно б'є ворог, вони рятували від смерті побратимів, траплялося, і не встигали їх зберегти. У багатьох хлопців на грудях бойові нагороди. Історія України, її незалежність йдуть поруч, боронять, плачуть одне одного.

Історії наших захисників на Сході – це та велика і велична правда історії, яку не спотворити і не перекреслити жодним змінам у сучасному світі. Це постійна школа виховання молоді, яка присвятила себе захисту України і служить справі збереження миру на всій Землі. Це взірць реального, дієвого патріотизму для кожної чесної людини і свідомого громадянина, наочне свідчення єдності всіх поколінь українського народу.

Четвертий рік день у день ми чуємо з радіоприймачів і телевізорів, Інтернету, як неньку Україну на Сході посипають мінами, руйнують будинки, вбивають мирних жителів і раняють наших патріотів, молодих і не дуже братів, синів, татусів, дідусів. І хоч це, на перший погляд, може здатися дивним, але війна змінила нас усіх - наші погляди, ставлення до оточуючих, згуртувала нас навколо однієї мети - Перемоги над клятим ворогом, «російським найманцем».

Кожен із нас, українців, визначився з майбутнім - чи хочеш бути пригнобленим і поневоленим, чи встаєш проти системи і підтримуєш свій народ, який щоденно бореться з проявами корупції і несправедливістю чиновників.

Отже, психологічна травма нанесена під час перебування захисника на Сході спричиняється впливом оточення, в якому він знаходиться, адже саме процес перебування у стресі відіграє вирішальну роль у формуванні посттравматичного синдрому.

Вищенаведене дає можливість зробити висновок, що захисники України перебувають під суттєвими змінами в психічному і фізичному стані, які тісно пов'язані з особливостями відчуття, світосприйняття та власними переживаннями. Тому одним із головних завдань соціальних працівників є допомога військовим у кризових ситуаціях, взаємодія захисника і родини, особливості впливу соціального середовища на психічну діяльність ветерана.

При наданні першої психологічної допомоги бойовому побратимові важливо «не перегнути палицю», не бути надто настирливим, нав'язливим у підтримці:

- Спершу слід поспостерігати і не втручатися. Не слід нав'язувати допомогу. Необхідно визначити, як конкретно ми можемо допомогти.

- Не слід заговорювати побратима, не влаштовувати йому допит і не опікуватися ним надмірно, часто людина не має потреби говорити, важливо, просто побути з нею поруч.

- Випромінювати його спокій і ввічливість; слід бути терплячими і чуйними до побратима.

- Розмовляти спокійно, використовувати прості слова й речення. Якщо побратим хоче говорити, розповісти про свою проблему, уважно його слухати, висловлювати слова й жести підтримки.

- Не робити припущень щодо психологічного чи фізичного стану побратима: ми можемо його роздратувати, спровокувати.

- Не слід робити висновків, не виносити діагнози, не зосереджуватися на його слабкості, безпорадності і помилках.

- Слід дізнатися, чи не потребує товариш практичної допомоги: їжі, води, теплих речей.

Методика навчання майбутніх соціальних працівників як дидактично обґрунтована система знань, умінь та навичок, досвіду діяльності покликана забезпечити підготовку майбутніх соціальних працівників до реалізації державних стандартів змісту освітньої спеціальності «Соціальна робота» у вищих навчальних закладах освіти.

На даний час професійна підготовка з соціальної роботи студентів має бути зорієнтованою на вивчення нових систем реабілітації людського організму, осучаснення медичного реабілітаційного обладнання, до яких включаються інформаційно-комунікаційні та інші сучасні засоби (автоматика, роботехніка, лазерна техніка тощо). У зв'язку з цим професійна освіта студентів педагогічних закладів покликана забезпечити ґрунтовне оволодіння знаннями про людські стосунки і проходження реабілітаційних процесів в організмі, медичне реабілітаційне обладнання та специфічну діяльність з хворим, спираючись на знання з педагогіки і психології, соціальної роботи, спілкування з травмованою людиною; всебічне ознайомлення з професією, що відповідає індивідуальним можливостям студента; формування здатності мобілізувати свої потенційні творчі можливості в різних видах діяльності.

Підготовка студентів з соціальної роботи завжди була орієнтована на практичну підготовку фахівців, які застосовували знання на практиці, на сьогодні навчання студентів слід проводити з використанням різних засобів реабілітації, що вирізняє підготовку соціальних працівників від підготовки студентів інших педагогічних спеціальностей, їх слід залучали до практичних завдань, які наближені до реального життя. Очевидною є потреба розвинути сильні сторони спеціальної підготовки майбутніх фахівців з профільних дисциплін і відмовитись від тих, які не відповідають сучасним вимогам діяльності людини у реабілітаційних центрах, акцентуючи увагу на формуванні в студентів таких умінь, які є незалежними від змісту, який постійно змінюється.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку соціальної роботи працівників даної галузі не лише в

межах вітчизняного, але й зарубіжного досвіду, програма підготовки фахівців ставить наступні завдання:

- індивідуальний розвиток студента, розкриття його потенціалу через реалізацію професійного навчання;
- розвиток у студентів логічного мислення, як засобу саморозвитку, пошуку і застосування знань на практиці;
- оволодіння вміннями практичного використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних технологій реабілітації;
- формування системи компетентностей людини, як основи для навчання впродовж життя;
- розширення та систематизація знань про реабілітаційну діяльність;
- виховання свідомої та активної життєвої позиції, готовності до співпраці з різними соціальними групами [2, с. 63].

Ідея соціальної адаптації демобілізованих не нова, але коли захисники, повертаючись додому, будуть знаходитися у зручному для них середовищі, цей процес пройде більш м'яко, без різких зривів.

Так нами у ГО «Мольфар» започатковано проект «Сузір'я Мольфара», завдяки якому наші захисники разом з дітьми і дружинами активно беруть участь у соціальній реабілітації всієї родини в процесі арт-терапії.

Хірурги лікують тіло, а арт-терапія – душу. Через участь у майстер-класах, спільних заходах, екскурсіях разом з родиною захисники отримують психологічну розрядку, викид адреналіну. Вони поринають у творчість та забувають про біль. Така арт-терапія допомагає їм забути про жахи війни.

Студенти спеціальності соціальна робота під час практичних занять з дисципліни «Основи волонтерської діяльності» широко залучаються до проведення спільних заходів і майстер-класів. З початку проекту «Сузір'я Мольфара» минуло два роки. З допомогою студентів-волонтерів власні роботи створили понад 1150 учасників проекту з родин ветеранів. Роботи захисники дарували дружинам, рідним, ними прикрашали стіни своїх осель.

Третій рік поспіль у Вінницькому «Центрі допомоги учасникам АТО та їх родинам» ми зробити заняття з арт-терапії постійними. Плануємо і надалі запрошувати фахівців, які займатимуться з родинами захисників народними ремеслами і знайомством з живою природою. Позитивний досвід такої реабілітації є у закордонних центрах, в країнах, які брали участь у локальних конфліктах і війнах.

Висновки. Так, ми об'єдналися і об'єднуємо навколо себе студентську молодь України, яка щоденно здійснює волонтерство, збираючи нашим захисникам на Схід смаколики, виготовляючи борщі і вареники, створюючи маскувальні облатунки, пишучи листи підтримки. Досвід підказує, що велике значення має підготовка соціального працівника - патріота, який розуміє життя українського народу в усіх його виявах: традиціях, звичаях. Війна ламає свідомість людини, ветеран починає розуміти цінність життя, починає більше шанувати родину і друзів, прожиті дні, прості сімейні миттєвості. І все це мають розуміти і сприйняти майбутні соціальні фахівці, що працюватимуть з ветеранами у реабілітаційних центрах та під час будь-якої іншої діяльності у мирному житті.

Список використаних джерел:

1. Pinaeva O. Social adaptation defender / Olga Pinaeva. - Международная научно-практическая Интернет конференция // Сб. науч. труд «Педагогические инновации - 2017» (Минск), 2017. – 215-216 с.
2. Пінаєва О.Ю., Мікічур Т.Є. Розвиток духовних цінностей в процесі професійного становлення / О.Ю.Пінаєва, Т.Є.Мікічур // Збірник матеріалів регіональної наукової конференції: «Виховання молоді на принципах християнської моралі», (Вінниця, 16 лютого 2012р.) / Вінницький держаний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 2012. - 152с.- С. 62-65.